

TUUSULAN SULAN ALUEEN LUONTOSELVITYS

ENVIRO

Esa Lammi, Pekka Routasuo & Jari Kaitila

20.1.2015

TUUSULAN SULAN ALUEEN LUONTOSELVITYS

Sisällys

1 Johdanto.....	3
2 Selvitysalue ja tietolähteet.....	3
3 Menetelmät.....	4
3.1 Pesimälinnustonselvitys	4
3.2 Perhonselvitys.....	5
3.3 Kasvillisuuden ja luontotyyppien inventointi.....	5
3.4 Muut lajit	5
4 Selvitysalueen yleiskuvaus	7
5 Pesimälinnusto	10
5.1 Huomionarvoiset lajit.....	11
5.2 Linnustollisesti tärkeät alueet	12
6 Huomionarvoiset perhoset	13
6.1 Johtopäätökset.....	15
7 Arvokkaat luontokohteet ja lajit	16
7.1 Sulan saniaislehto.....	16
7.2 Amerintien ”pistiäisraita”	17
8 Suositukset	18
9 Lähteet ja kirjallisuus.....	19

Kansi: Sulan alue on suurimmaksi osaksi entistä peltoa ja joutomaakenttää.

© Esa Lammi

Ilmakuvat ja pohjakartat © Maanmittauslaitos.

Valokuvat © Esa Lammi ja Jari Kaitila.

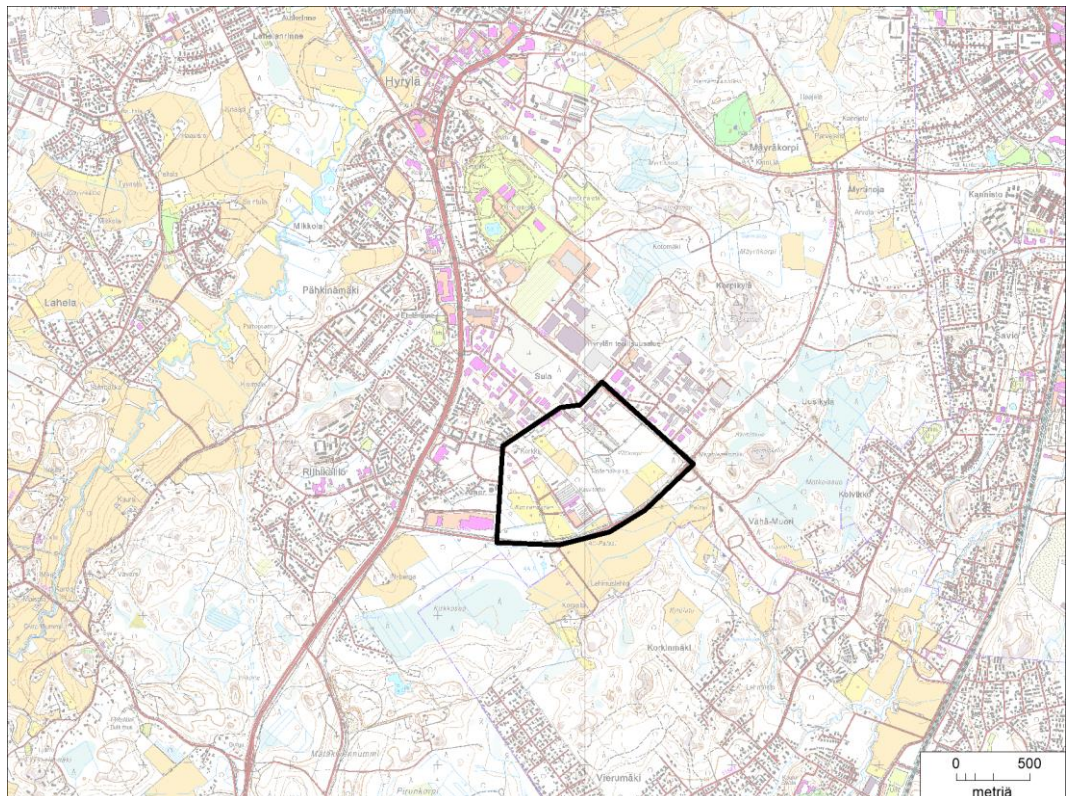
1 JOHDANTO

Tuusulan kunta tilasi keväällä 2014 Sulan alueen luontoselvityksen Ympäristösuunnittelu Enviro Oy:ltä. Selvitystä käytetään asemakaavoituksen taustaineistona. Toimeksiantoon kuului keväällä pesimälinnustoselvitys sekä keuhalla tehty kasvillisuuden, huomionarvoisten perhosten ja arvokkaiden luontokohteiden inventointi.

Tässä raportissa esitellään Sulan alueen luonnonolot, arvokkaat luontokohteet sekä huomionarvoisten eläin- ja kasvilajien esiintymät. Lisäksi annetaan suosituksia maankäytön suunnittelun tueksi. Selvityksen ovat laatineet biologit FM Esa Lammi ja LuK Pekka Routasuo Ympäristösuunnittelu Enviro Oy:stä. Perhosia käsittelevästä osuudesta on vastannut Jari Kaitila.

2 SELVITYSALUE JA TIETOLÄHTEET

Sulan selvitysalue sijaitsee Hyrylän eteläpuolella Tuusulan Itäväylän varrella (kuva 1). Alue on suurimmaksi osaksi entistä peltoa ja täyttömaakenttänä käytettyä joutomaata. Metsää on ainoastaan alueen länsireunassa ja itäkulmassa. Alueen länsiosassa on kauppapuutarha kasvihuoneineen, hotelli ja muutama asuinrakennus. Pohjoisreunassa on lämpövoimala ja teollisuuskiinteistöjä. Selvitysalueen pinta-ala on 91 hehtaaria, josta noin 23 hehtaaria on rakennettua.

Kuva 1. Sulan selvitysalueen sijainti.

Sulan selvitysalue kuuluu vajaan 500 hehtaarin laajuiseen Sulan osayleiskaava-alueeseen, josta on valmistunut yleiskaavatasoinen luonto- ja maisemaselvitys vuonna 2006 (Air-ix ympäristö Oy 2006). Selvityksessä suunnitellualueelta osoitettiin kaksi paikallisesti arvokasta luontokohtetta: Kukkatalon itäpuolinen kuusikko ja alueen itäkulmassa sijaitseva Sulan lehto. Alueen linnustoa on tutkittu vuonna 2007 (Honkala & Niiranen 2007). Alueella todettiin kolme uhanalaisen kivitaskun reviiriä ja yksi silmälläpidettäväksi arvioitun rantasipin reviiri. Kaikki huomionarvoisten lintujen reviirit sijaitsivat maanlajitykseen käytetyllä alueella selvitysalueen keskiosassa.

Tätä selvitystä varten kootusta muusta lähtöaineistosta (Uudenmaan ELY-keskus, Keski-Uudenmaan ympäristökeskus ja Tuusulan kunta) ei ilmennyt muita arvokkaita luontokohteita tai lajiesiintymiä.

3 MENETELMÄT

Luontoselvitys tehtiin asemakaavatarkkuudella soveltaen Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi -oppaan (Söderman 2003) ohjeita. Työ painotettiin niihin lajeihin ja luontotyypeihin, joiden säilyttämiseen on lainsäädännön tuomat velvoitteet.

Maastossa inventoitiin huomionarvoisten lintulajien ja huomionarvoisten kasvilajien esiintyminen koko alueelta. Selvityksen kohteena olleiden perhoslajien esiintyminen inventoitiin niille sopivista elinympäristöistä. Lisäksi selvitettiin arvokkaiden luontokohteiden esiintyminen. Näitä ovat

- luonnonsuojelulain 29 §:n mukaiset suojellut luontotyypit
- vesilain 2. luvun 11 §:n mukaiset pienvesikohteet
- lajistollisesti merkittävät metsälain 10 §:n mukaiset elinympäristöt
- Suomessa uhanalaiset luontotyypit (Raunio ym. 2008a, b) sekä
- mahdolliset muut arvokkaat luontokohteet.

Maastotöissä käytettiin GPS-paikanninta (Garmin 60Cx ja 62s), jolla luontokohteet ja lajien havaintopaikat voitiin paikantaa asemakaavoituksen kannalta riittävällä tarkkuudella.

3.1 Pesimälinnustonselvitys

Linnustonselvityksen tavoitteena oli arvioida pesimälinnuston kannalta arvokkaita kohteita ja antaa tarvittaessa suosituksia maankäytön suunnittelua varten. Pesimälinnusto inventoitiin kahteen laskentakierrokseen perustuvalla kartoituslaskennalla. Laskentapäivät olivat 20.5. ja 16.6.2014. Laskentapäivät olivat pääosin sateettomia ja heikkotuulisia, jälkimmäisen laskennan lopussa oli kylmää ja satoi rakeita. Laskennoissa koko alue kierrettiin kattavasti läpi niin, että mikään kohta ei jäänyt 50 metriä kauemmaksi kulkureitistä. Piha-alueita ei kierretty, mutta niillä havaittu lintulajisto kirjattiin muistiin.

Laskennat tehtiin varhain aamulla Helsingin yliopiston eläinmuseon kartoituslaskentaohjeita (Koskimies & Väisänen 1988) noudattaen. Laskentojen aikana kirjattiin muistiin kaikki havaitut lintulajit. Ns. huomionarvoisten lajien (uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit, lintudirektiivin liitteen I lajit, petolinnut, kanalinnut, tikat sekä lehtoja ja vanhoja metsiä suosivat lintulajit)

havaintopaikat ja havainnon tyyppi (laulava koiras, pari jne.) merkittiin karttapohjalle.

Laskentakierroksia oli tieteelliseen linnustonseurantaan kehitettyjen ohjeiden suositusta vähemmän. Tämän vuoksi tulokset tulkittiin ns. maksimiperiaatteen mukaisesti, jolloin reviiriksi tulkittiin yksikin pesintään viittaava havainto lajille sopivassa ympäristössä. Paritulkinnoista jätettiin pois ylilentäneet linnut ja muut linnut, joiden ei oletettu pesivän alueella. Laskennoista vastasi Pekka Routasuo.

3.2 Perhosselvitys

Sulan alueella on laaja ruderaattialue, jossa on matalakasvuisia kohtia. Monilla pääkaupunkiseudun ruderaateilla esiintyy uhanalaista perhoslajistoa. Suojeltavien perhosten esiintymisedellytykset alueella selvitettiin 15.6.2014 klo 16–23 tehdyllä maastokäynnillä. Työssä arvioitiin kasvillisuuden, pienilmaston ja muiden luonnonolojen perusteella alueen soveltuvuutta uhanalaisilla perhoslajeille. Sää oli perhosten havaitsemille suotuisa: aurinkoinen, heikkotuulinen ja lämmin (21–22 °C), mutta iltaa kohti viilenevä (13 °C).

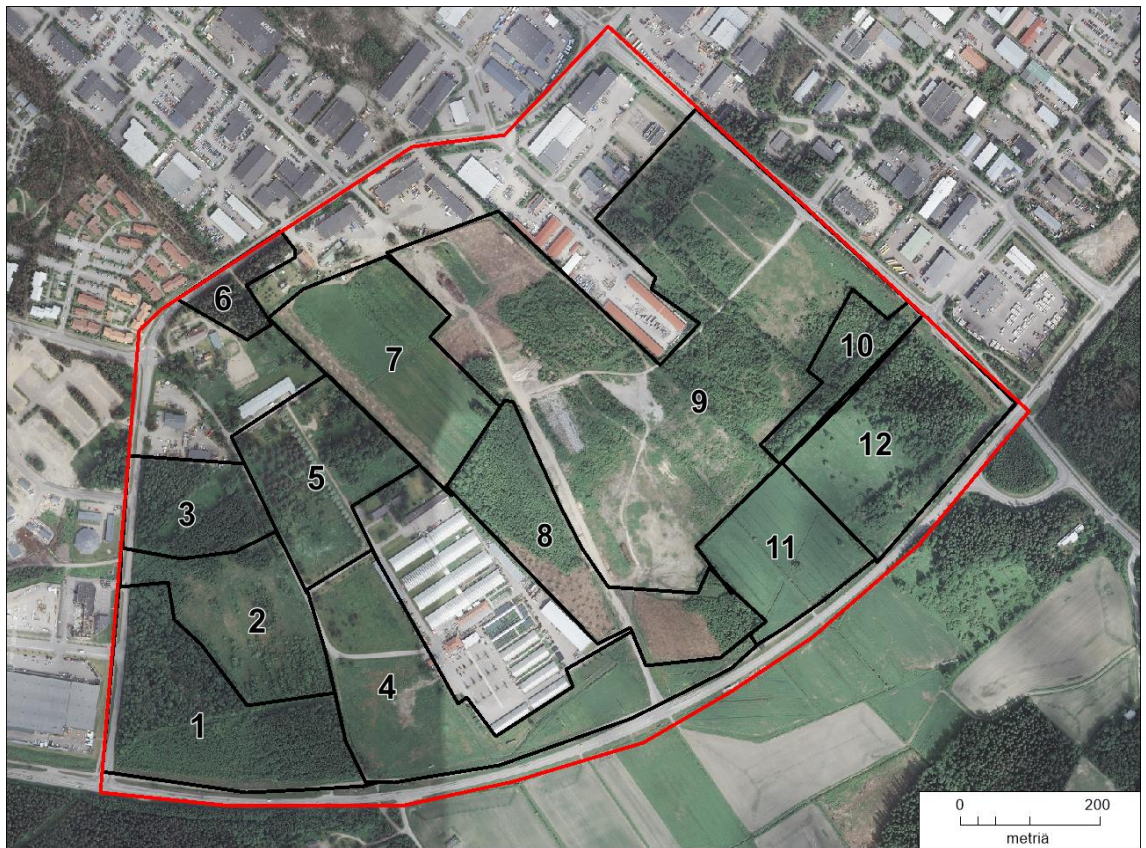
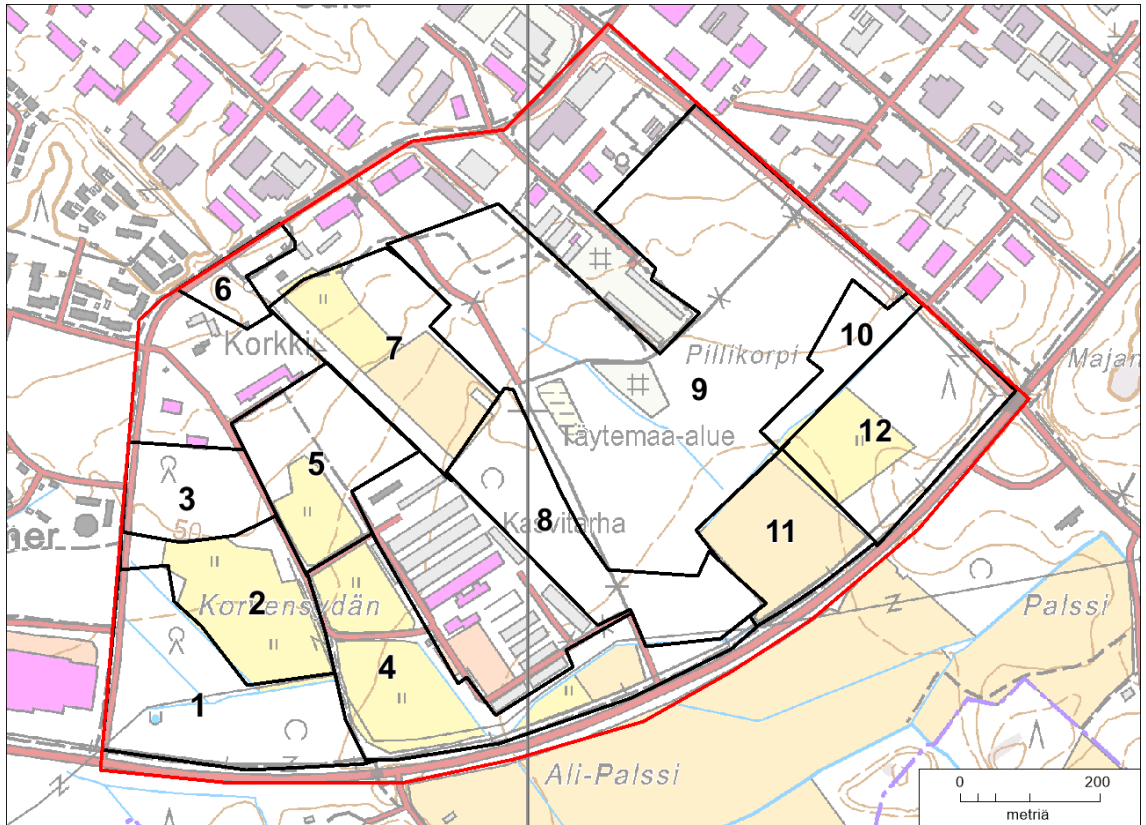
Alueella kasvaa runsaana useita uhanalaisten perhoslajien ravintokasveja (mm. keltamaite, päivänkakkara, karvaskallioinen, hietakastikka ja muut heinät). Niistä etsittiin uhanalaisten perhoslajien toukkia ja aikuisia yksilöitä. Paikalle tehtiin lisäksi uusintakäynti 2.8. Tuolloin pyrittiin etsimään joidenkin lajien toisen sukupolven yksilöitä. Lisäksi iltayöllä klo 22–01 etsittiin otosalampun valossa viheryökkösiä. Yö oli tyyni ja lämmin, sääoloiltaan otollinen viheryökkösen havaitsemiseen. Perhosselvityksestä vastasi Jari Kaitila.

3.3 Kasvillisuuden ja luontotyyppien inventointi

Selvitysalueen kasvillisuutta ja luontotyyppejä inventoitiin 21.7.2014. Alueen metsät ja niityt kierrettiin kattavasti läpi. Pihamaita ja maa-aineskenttiä ei tutkittu yhtä tarkasti, sillä niissä ei ole jäljellä alkuperäistä kasvillisuutta. Kasvillisuus- ja luontotyyppiselvitykseen kuuluivat biotooppikuvioiden mukainen osa-aluejako ja mahdollisten erityiskohteiden inventointi. Osa-alueilta kirjattiin muistiin luonnonolojen yleispiirteet, runsaimmat kasvilajit ja mahdolliset vähälukuiset lajit. Inventointitietojen perusteella arvioitiin, onko alueella luonnonsuojelulain, vesilain tai metsälain mukaisia kohteita tai muita säilyttämisen arvoisia luonnonympäristöjä. Kasvillisuus- ja luontotyyppi-inventoinnista vastasi Esa Lammi.

3.4 Muut lajit

Sulan alueella ei ollut ilmakuvatarkastelun, muiden ennakkotietojen ja alkukesän lintulaskennan perusteella luontodirektiivin liitteessä IV(a) mainituille sudenkorentolajeille tai viitasammakolle soveltuvia lisääntymispaikkoja. Koska alue on suurimmaksi osaksi puuton, se sopii huonosti lepakoiden saalistuspaikaksi. Työhön ei sisällytetty sudenkorentojen, viitasammakon tai lepakoiden inventointia. Liito-oravalle sopivaa ympäristöä on ainoastaan pieni metsäkuvio alueen itäkulmassa. Kuvioilta etsittiin liito-oravan jätöksiä tuloksetta lintulaskennan yhteydessä.

Kuva 2. Sulan selvitysalueen osa-alueet kartta- ja ilmakuvapohjalla.

4 SELVITYSALUEEN YLEISKUVAUS

Selvitysalue jaettiin luontotyyppien ja maankäytön perusteella 12 osa-alueeseen (kuva 2), joiden luonnonoloja kuvataan tässä luvussa. Selvitysalueen lounaiskulma (**osa-alue 1**) on kosteapohjaista, mutta ojitettua koivikkoa (luultavasti entistä niittyä tai peltoa). Alueella kasvaa sekapuuna lähinnä harmaaleppää, mäntyä, raitaa ja pihlajaa (kuva 3). Koivikko on alueen lounaiskulmassa viiden metrin korkuista ja hyvin tiheää, muualla se harvennettua ja noin 15–20 metrin korkuista. Kenttäkerroksessa on ruoho- ja heinäkorpien lajistoa, mm. metsäalvejuurta, korpikaislaa, nurmilauhaa, rönsyleinikkiä, ojakellukkaa ja metsäkortetta. Pensaskerroksessa on pihlajaa, vadelmaa ja paat samaa. Alueen keskiosassa ojan varressa on pieni, karttoihin merkitty lähde, joka kesällä 2014 oli miltei kuiva. Puusto lähteen ympäristöstä on hakattu ja lähde on kärsinyt myös ojituksesta. Lähde ei ole vesilain suojaama luonnon-tilainen pienvesi.

Osa-alue 2 on metsittyvä niittykuvio, joka on entistä peltoa. Aukkoisena puustona on viiden metrin korkuista halavaa, koivua, kuusta ja matalampaa kiiltopajua. Niityn eteläreuna ja luoteispää ovat pitkälle metsittyneitä ja niissä kasvaa harmaaleppävaltaista puustoa. Muu kasvillisuus on tyyppillistä ruoho- ja heinäniittyjen lajistoa, kuten karhunputkea, vuohenputkea, pelto-ohdaketta, kirjopillikettä, peltopähkämöä, nokkosta, nurmilauhaa ja juolavehneä. Entisen pellon pohjoispuolella (**osa-alue 3**) on varttunutta koivu-haapametsää, jonka puusto on runsaan 20 metrin mittaista. Pienpuustona on runsaasti pihlajaa. Aluskasvillisuus vaihtelee eteläosan mesiangervosta, nokkosesta ja vadelmasta pohjoisreunan lehtolajistoon, jota luonnehtivat mm. ahomansikka, metsäapila, valkovuokko, kielo, mustikka ja rätvänä. Metsikön keskellä on pieni niitylaikku, jonka maitohorsma ja vuohenputki ovat vallanneet.

Kuva 3. Nuorta koivikkoa selvitysalueen lounaiskulmasta. © Esa Lammi

Kasvihuoneiden etelä- ja länsipuolella (**osa-alue 4**) on pajuttunutta peltoa, jonka muu kasvillisuus koostuu hylätyille pelloille tyypillistä ruohoista ja heinistä. Runsaita ovat maitohorsma, mesiangervo, hiirenvirna, niittynätkelmä, ruokohelpi ja korpikastikka. Kasvihuoneiden pohjoispuolella (**osa-alue 5**) on umpeutuvaa niittyä, jonka länsiosaan on istutettu mäntyjä. Muualla on aukkoisena puustona lähinnä koivua. Pensaina on tuomea, kiiltopajua ja muutamia koiranheisiä. Aluskasvillisuudessa vallitsevat maitohorsma, vadelma, mesiangervo, vuohenputki, karhunputki, huopaohdake, pelto-ohdake, särmäkuisma, heinätahtimö, niittyleinikki, hietakastikka ja nurmilauha.

Selvitysalueen pohjoisreunassa Korvenrannantien varressa on pieni metsäkuvio (**osa-alue 6**), jonka länsiosa on kuusi-mäntyvaltaista lehtomaista kangasta ja itäosa kuivahkon kankaan männikköä. Puusto on varttunutta, pienpuustona kasvaa lähinnä pihlajaa. Länsiosan kasvilajeja ovat mm. käenkaali, mustikka, jänönsalaatti, kielo ja kevättähtimö. Itäosassa vallitsevat puolukka, metsälauha ja seinäsammal.

Korvenrannantien teollisuuskiinteistöjen eteläpuolella on laaja joutomaa-alue, joka kattaa miltei kokonaan selvitysalueen keski- ja itäosan. Alueen koilliskulmassa on heinävaltainen joutomaa (**osa-alue 7**), jonka itäreunassa on vanhoja maa-aineksen kompostointiaumoja. Muu kuvio on korkeiden ruohojen ja heinien vallitsemaa. Runsaita lajeja ovat hietakastikka, nurmiröllä, juolavehänä, pelto-ohdake, karhunputki, kultapiisku ja alueen länsireunassa jättipalsami ja maitohorsma.

Kasvihuoneiden itäpuolella ollut kosteapohjainen kuusikko on hakattu hiljattain (**osa-alue 8**). Alueelta on raivattu kannot ja kasvillisuus oli heinäkuussa 2014 paikoin vielä hyvin aukkoista. Lajistossa oli mm. tahmavillakkoa, peltopillikettä, kirjopillikettä, maitohorsmaa ja muita tuoreiden hakkuualojen kasveja. Kuvion pohjoispäässä ja kaakkoiskulmassa on nuorta koivu-vesaikkaa.

Kuva 4. Jänönapilaa Sulan joutomaa-alueella. © Esa Lammi

Selvitysalueen keskiosa (**osa-alue 9**) on puutonta täyttömaa-aluetta, jota luonnehtivat eri-ikäiset täyttömaalaikut. Vanhimmissa kuviolla kasvaa mm. lupiinia, pietaryrttiä, puna-apilaa, alsikeapilaa, särmäkuismaa, nurmirölliä, hietakastikkaa sekä pajun- ja koivuntaimia. Kasvistollisesti mielenkiintoisin alue oli lounaisosan niukkakasvinen kenttä, jonka lajistoon kuuluvat maa-aineksen mukana kulkeutuneina mm. iltahelokki, ukonkello ja jänönapila (kuva 4). Silmälläpidettäviä tai uhanalaisia kasvilajeja täyttömaa-alueella ei näkynyt, vaikka niitä toisinaan joutomaa-alueilta tavataankin.

Joutomaa-alueen kaakkoisreunassa olevan ojanvarren (**osa-alue 10**) puusto (kannot lähinnä leppien) on hiljattain hakattu. Täyttömaan ja kehätien välissä on pieni kuvio käytössä olevaa heinäniittyä (**osa-alue 11**). Selvitysalueen itäisimmässä kulmassa (**osa-alue 12**) on korpialue ja sen länsipuolella pensoittuvaa niittyä. Korven puusto on varttunutta kuusikkoa ja sen kasvillisuus on edustavaa lehtokorpea (kuva 5). Korpi on selvitysalueen ainoa luonnonoloiltaan merkittävä luontokohde (ks. alaluku 7). Korven länsipuolinen rinneniitty on reheväkasvuinen. Sitä luonnehtivat mm. nokkonen, vuohenputki, koiranputki, pelto-ohdake ja juolavehna. Pensaat ja pienet puut ovat kiiltopajuja, koivuja ja haapoja. Niityn laidassa kehätien varrella on vanhan rakennuksen kivijalka. Ketoja tai muita arvokkaita perinneympäristöjä niittyalueella ei ole säilynyt.

Kuva 5. Itäpään lehtokorven saniaiskasvusto on näyttävää. © Esa Lammi

5 PESIMÄLINNUSTO

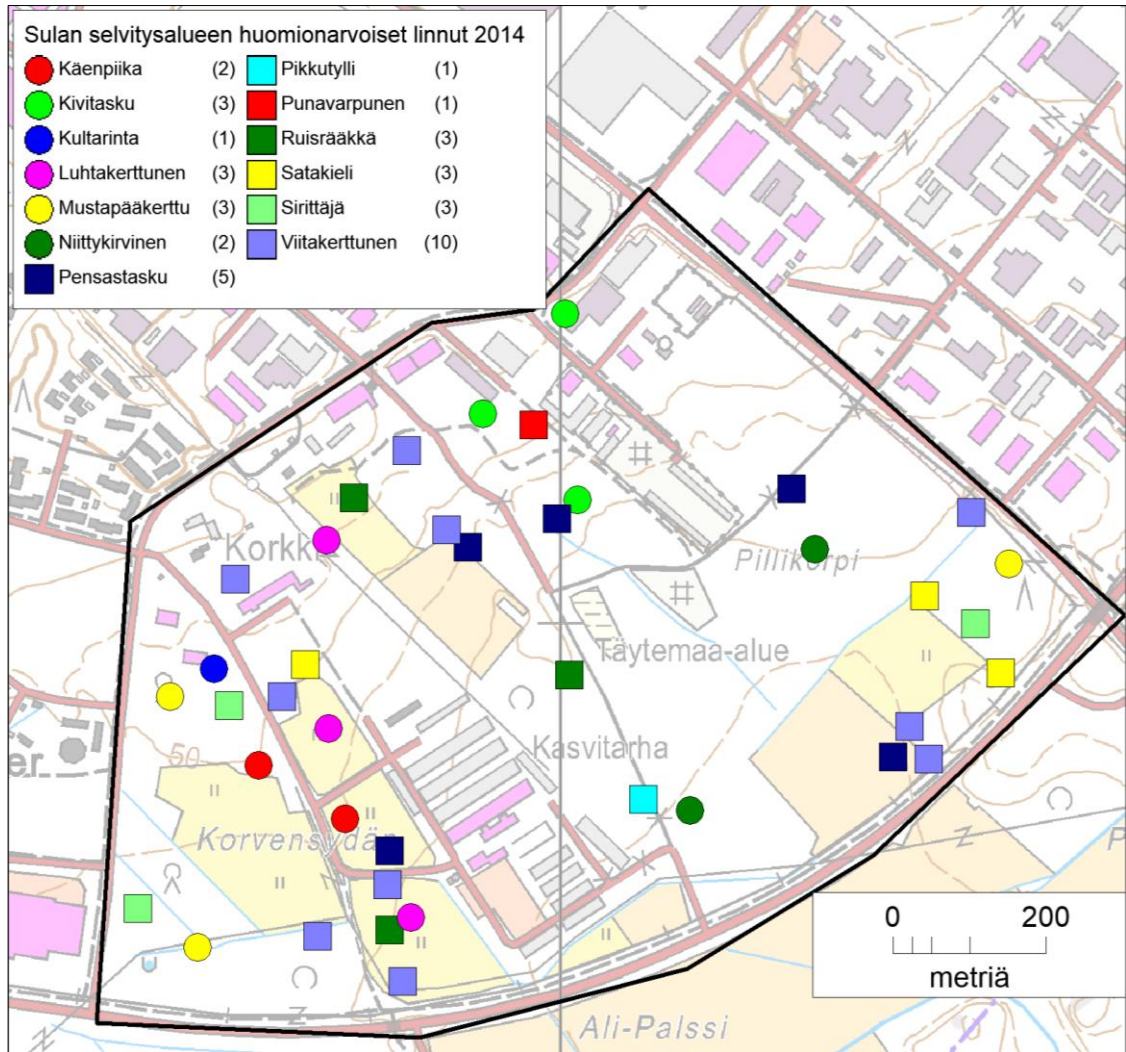
Selvitysalueella tehtiin pesintään viittaavia havaintoja 45 lintulajista (taulukko 1). Lajimäärä on melko suuri ja kuvastaa alueen vaihtelevia luonnonoloja. Linnustoon kuului sekä metsälintuja, peltolintuja että asuttujen alueiden lajeja.

Selvitysalueella on vain vähän metsiä, joten pääosa lajeista on erilaisten pensaikkojen ja peltojen sekä muiden avomaiden lintuja. Näitä ovat mm. fasaani, keltasirkku, kiuru, niittykirvinen, pensaskerttu, pensastasku, ruisräökkä, tikli, töyhtöhyppä ja viitakerttunen. Rakennettujen alueiden ja pihamaiden lajeihin lukeutuvat mm. harakka, kivitasku, käenpiika, räkättirastas, pikkuarvunen ja västäräkki.

Alueella tavatuista lajeista kivitasku on vaarantunut (VU) ja käenpiika, niittykirvinen, punavarvunen sekä sirittäjä ovat silmälläpidettäviä (NT) lajeja (Rassi ym. 2010). Ruisräökkä on EU:n lintudirektiivin (79/409/ETY) liitteen 1 laji.

Taulukko 1. Sulan alueen lintulaskennoissa v. 2014 havaitut lajit.

Laji	20.5.	16.6.	Laji	20.5.	16.6.
fasaani	x		pensaskerttu	x	x
haarapääsky		x	pensastasku	x	x
harakka	x	x	pikkutylli		x
harmaasiippo	x		pikkuarvunen	x	x
hemppo	x		punakylkirastas	x	x
hernekerttu	x		punavarvunen	x	x
hippiäinen		x	rautiainen	x	
keltasirkku	x	x	ruisräökkä	x	x
kirjosieppo	x	x	ruokokerttunen		x
kivitasku	x	x	räkättirastas	x	x
kiuru	x	x	satakieli	x	x
kottarainen	x		sepelkyyhky	x	x
käenpiika	x		sinitiainen	x	x
kultarinta		x	sirittäjä	x	
laulurastas		x	talitiainen	x	x
lehtokerttu	x	x	tikli	x	x
luhtakerttunen		x	töyhtöhyppä	x	
mustapääkerttu	x	x	varis	x	
mustarastas	x	x	viherpeippo		x
naakka	x		vihervarpunen	x	x
niittykirvinen		x	viitakerttunen	x	x
pajulintu	x	x	västäräkki	x	x
peippo	x	x			

Kuva 6. Sulan alueen lintulaskennoissa vuonna 2014 tavattujen huomionarvoisten lintulajien reviirit. Kultarinta, mustapääkerttu ja sirittäjä ovat metsälintuja. Muut lajit ovat kulttuurivaikutteisten alueiden (avomaat, pensaikat, pihamaat) lintuja.

5.1 Huomionarvoiset lajit

Huomionarvoisten lintulajien reviirit sijoittuivat eri puolille aluetta lähinnä avomaiden reunoille ja pensaikkoisille alueille (kuva 6).

Kivitasku on vaarantunut (VU; ks. Rassi ym. 2010) laji, joka elää erilaisissa ihmisen muokkaamissa avomaaympäristöissä, mm. maatalousympäristössä sekä joutomaiden ja teollisuusalueiden maa-aineskentillä. Laji on viime vuosina harvinaistunut ja Suomen kanta on arvioitu vaarantuneeksi. Peltomaisen muutosten lisäksi kivitaskumäärin ovat voineet vaikuttaa sääolosuhteet Afrikan talvehtimisalueilla. Kaupunkimaisilla alueilla laji on säilynyt paremmin kuin maaseudulla. Selvitysalueella oli kolme kivitaskureviiriä pohjois-osan teollisuus- ja joutomaa-alueella (kuva 6).

Käenpiika pesii lehti- ja sekametsissä usein peltojen, asutuksen tai hakkuiden pirstomilla seuduilla. Laji on taantunut voimakkaasti viime vuosikymmeninä ja se on arvioitu Suomessa silmälläpidettäväksi lajiksi (Rassi ym. 2010). Selvitysalueella todettiin kaksi käenpiikaa 20.5. alueen länsiosassa metsän reunassa (kuva 6).

Niittykirvinen viihtyy monenlaisissa avoimissa ympäristöissä: soilla, tunturinummillä, rantaniityillä, heinäpelloilla ja laidunalueilla. Laji on levinnyt koko maahan. Viime aikoina niittykirvisen kanta on pienentynyt, ilmeisesti maatalousympäristön muutosten ja soiden ojituksen vuoksi. Niittykirvinen on arvioitu Suomessa silmälläpidettäväksi lajiksi. Niittykirvisen molemmat reviirit olivat selvitysalueen keskiosan joutomaalla (kuva 6).

Punavarpunen on silmälläpidettävä pensaikkoisten niittyjen ja pellonreunuspensaikkojen pesimälintu, joka viihtyy myös kosteikkojen pensaikkorannoilla. Laji levittäytyi Suomeen kaakosta 1900-luvun aikana, mutta on sittemmin vähentynyt. Selvitysalueen pohjoisosan pensaikkoalueella oli yksi punavarpusen reviiri (kuva 6).

Sirittäjä suosii tuoreita seka- ja lehtimetsiä, etenkin lehtomaisia koivikoita ja reheviä kuusikoita. Parhailla paikoilla niitä voi olla useita melko pienelläkin alueella. Viime vuosina laji on harvinaistunut todennäköisesti talvehtimisalueiden muutoksien tai muuttomatalla tapahtuvan pyynnin takia. Sirittäjä on arvioitu Suomessa silmälläpidettäväksi lajiksi. Selvitysalueella oli kaksi sirittäjäreviiriä itä- ja länsiosan lehtipuustoa kasvavilla metsäalueilla (kuva 6).

Ruisrääkkä EU:n lintudirektiivin (79/409/ETY) liitteen 1 laji. Ruisrääkkä oli vuoden 2000 uhanalaisarvioinnin mukaan silmälläpidettävä. Laji on sittemmin toipunut aallonpohjastaan ja nykyisin sen kanta pidetään elinvoimaisena (Rassi ym. 2010). Ruisrääkkä pesii pelloilla, laitumilla ja niityillä sekä erilaisilla matalakasvustoisilla joutomailla. Selvitysalueella oli kolme ruisrääkkäreviiriä länsiosan pelto- ja joutomaa-alueilla (kuva 6).

Pensastasku oli vuoden 2000 uhanalaisarvioinnin mukaan silmälläpidettävä, mutta nykyisin sen kanta pidetään elinvoimaisena (Rassi ym. 2010). Laji viihtyy erilaisilla avoimilla alueilla; joutomailla, niityillä ja pelloilla. Selvitysalueen joutomaa- ja peltoalueella oli viisi pensastaskun reviiriä (kuva 6).

5.2 Linnustollisesti tärkeät alueet

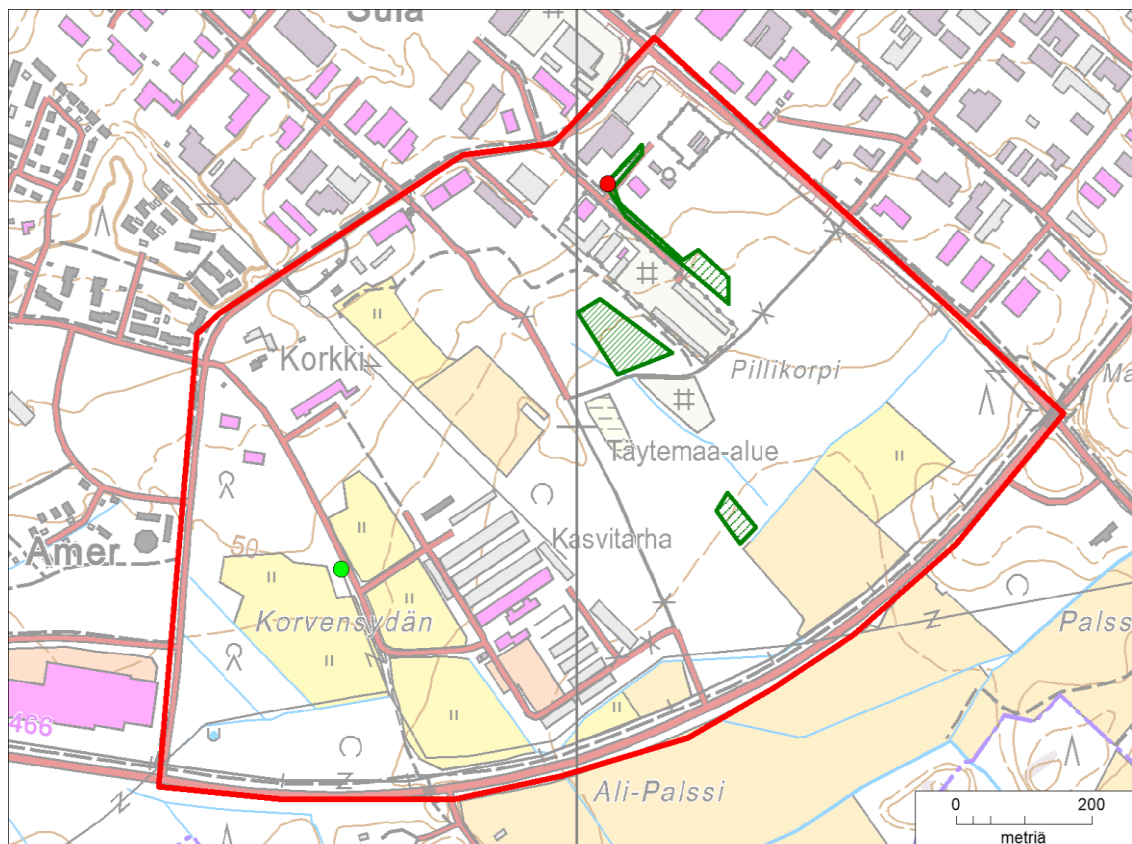
Huomionarvoisten lintujen esiintyminen Sulan alueella painottuu ihmisen muokkaamiin, kasvillisuuden kehittyessä lyhytaikaisiksi jääviin ympäristöihin. Luonnontilaisemmassa ympäristössä huomionarvoisia lintulajeja tavattiin lähinnä alueen itäkulmassa, jonka metsäalueella ja rinneniityillä oli useita vähälukuisten lintujen reviirejä. Niistäkin osa oli pensaikkoisten alueiden lintuja, joiden esiintyminen kertoo ennemminkin niittyalueen umpeutumisesta kuin alueen muusta luonnontilasta. Pelkästään uhanalaista lajistoa tarkastelemalla linnustollisesti tärkeimmäksi kohteeksi nousee pohjoisreunan teollisuus- ja joutomaa-alue, jossa oli kolme kivitaskun reviiriä.

Monipuolisen linnuston säilyminen alueella edellyttäisi nykyisenkaltaisen, avomaastoa ylläpitävän toiminnan jatkumista. Selvitysalueelta ei ole luontaisia ympäristöjä, jotka olisi hyvä säilyttää linnustollisten arvojen vuoksi.

6 HUOMIONARVOISET PERHOSET

Valtaosa perhosselvityksen alueesta on ruderaattimaista ympäristöä, jossa kasvillisuuden korkeus ja tiheys vaihtelevat pienalaisesti hyvin paljon mm. maaperän laadun, kulutuksen ja käyttöhistorian vaikutuksesta. Suurelta osin ruderaatin kasvillisuus on korkea ja koostuu hyvin yleisistä lajeista. Tällaisilta kohdilta ei yleensä löydy uhanalaisille perhoslajeille soveltuvia elinympäristöjä. Ruderaatilla on kuitenkin myös matala- ja niukkakasvuisempia kohtia, joissa on erälle uhanalaisille perhoslajeille soveliaita elinympäristöjä (kuva 7). Vastaavia elinympäristöjä on myös alueen pohjoisosassa Louhostien eteläpään itäreunassa sekä Louhoskujan pohjoispuoleisessa penkereessä. Myös nämä on rajattu kuvaan 7.

Alueen kasvilajeista hietakastikka ja muut heinät, karvaskallioinen, keltamaite sekä päivänkakkara ovat mahdollisia uhanalaisten perhoslajien ravintokasveja. Seuraavassa kuvataan selvityksen tulokset.

Kuva 7. Perhosten kannalta tärkeimmät alueet (vihreä rasteri), piennarkentäkääriäisen löytöpaikka (punainen piste) ja pistäisillä tärkeä raita (vihreä piste).

Viheryökkönen. Erittäin uhanalaisen (EN, Rassi ym. 2010) viheryökkösen (*Calamia tridens*) ravintokasveja hietakastikkaa ja muita heiniä kasvaa Sulan selvitysalueella laajalti. Viheryökkönen esiintyi vielä 1970-luvulla melko yleisenä Etelä- ja Keski-Suomessa, mutta laji on sittemmin taantunut nopeasti. 2000-luvulla lajille tunnetaan enää kymmenisen esiintymää Suomesta, joista merkittävä osa on pääkaupunkiseudulla. Tunnettuja esiintymiä on mm. Helsingissä Santahaminassa ja Vuosaaren täyttömäen huipulla, Vantaalla Vehkalanmäen täyttöalueella sekä Keravan kaupunkialueella. Sulan alueelta lajia ei tavattu.

Karvaskallioisella elävät lajit. Karvaskallioista kasvaa pieninä keskittyminä melko laajalti eri puolilla ruderaattialuetta. Lisäksi joitakin esiintymislaikkuja on Louhostien itäreunalla, varsinkin Louhoskujan pohjoisreunalla. Erityisesti suojeltavista perhoslajeista kasviin sidoksissa on äärimmäisen uhanalainen (CR) kallioistöyhtökoi (*Bucculatrix latviaella*). Lajia ei kuitenkaan ole koskaan tavattu Uudeltamaalta ja sitä tunnetaan Suomessa vain yksi nykypopulaatio Immolan lentokentällä. On perusteltua olettaa, että se ei elä Sulan alueella.

Muista uhanalaisista perhoslajeista karvaskallioiseen sidoksissa olevia perhosia ovat erittäin uhanalainen (EN) kallioiskätkökääriäinen (*Cochylidia heydeniana*), vaarantunut (VU) kallioishietakoi (*Gnorimoschema nordlandicolellum*) sekä silmälläpidettävistä lajeista kallioispussikoi (*Coleophora squamosella*). Kallioiskätkökääriäistä ja kallioishietakoita ei havaittu, joten niiden esiintyminen selvitysalueella on epätodennäköistä. Kallioispussikoin lentoaika ajoittui käyntikertojen väliin. Lajin esiintymistä ei selvitetty.

Keltamaiteella elävät lajit. Keltamaitetta kasvaa selvitysalueella vain muutamain kohdin Louhostien varastojen lounaispuolella kulkevien polkujen ja tieurien reunamilla. Keltamaiteella elävistä perhoslajeista juurilasiipi (*Bembecia ichneumoniformis*) ja maitekääpiökoi (*Trifurcula subnitidella*) ovat erittäin uhanalaisia (EN). Lajeja ei ole koskaan tavattu Uudeltamaan sisäosista ja on perusteltua olettaa, etteivät esiinny selvitysalueella. Sen sijaan vaarantunut (VU) maitepunatäplä (*Zygaena filipendulae*) ja etenkin silmälläpidettävä jäytäjäkoilaji *Syncopacma sangiella* voisivat elinympäristön puolesta esiintyä alueella. Näiden lajien toukkia etsittiin ravintokasvilta 15.6.2014. Kumpaakaan lajia ei havaittu, eivätkä ne esiinny selvitysalueella.

Päivänkakkaralla esiintyvät lajit. Päivänkakkaraa kasvaa erikokoisina keskittyminä melko laajalti eri puolilla ruderaattialuetta. Lisäksi joitakin esiintymislaikkuja on Louhostien itäreunalla ja etenkin Louhoskujan pohjoisreunalla. Erityisesti suojeltavista perhoslajeista kasviin sidonnainen on äärimmäisen uhanalainen (CR) ketotöyhtökoi (*Bucculatrix argentisignella*). Laji on tavattu Uudeltamaalta viimeksi 1920-luvulta Vantaan Tikkurilasta. Ainoat tunnetut nykyesiintymät ovat Kaakkois-Suomessa. Lajia ei havaittu kesäkuussa käynnillä, ja on perusteltua olettaa, ettei se elä selvitysalueella.

Kuva 8. Sinisenä kukkiva lupiini on vähitellen valtaamassa perhosille hyvin sopivia paahdeympäristöjä. © Jari Kaitila

Muista päivänkakkaraan sidoksissa olevista punaisen kirjan lajeista selvitysalueelta havaittiin 15.6.2014 silmälläpidettävä piennarkentäkääriäinen (*Dichrorampha aeratana*), jota on Uudeltamaalta 2000-luvulla havaittu vain Järvenpäästä ja kahdesta paikasta Loviisasta. Lajin esiintymiä on tiheämmässä Salpausselkien alueella. Selvitysalueelta saatiin yksi lajin koiras haavimalla aivan Louhoskujan länsipäässä tien pohjoispuolen penkalla olevaa päivänkakkarakasvustoa (löytöpaikka on merkitty kuvaan 7).

6.1 JOHTOPÄÄTÖKSET

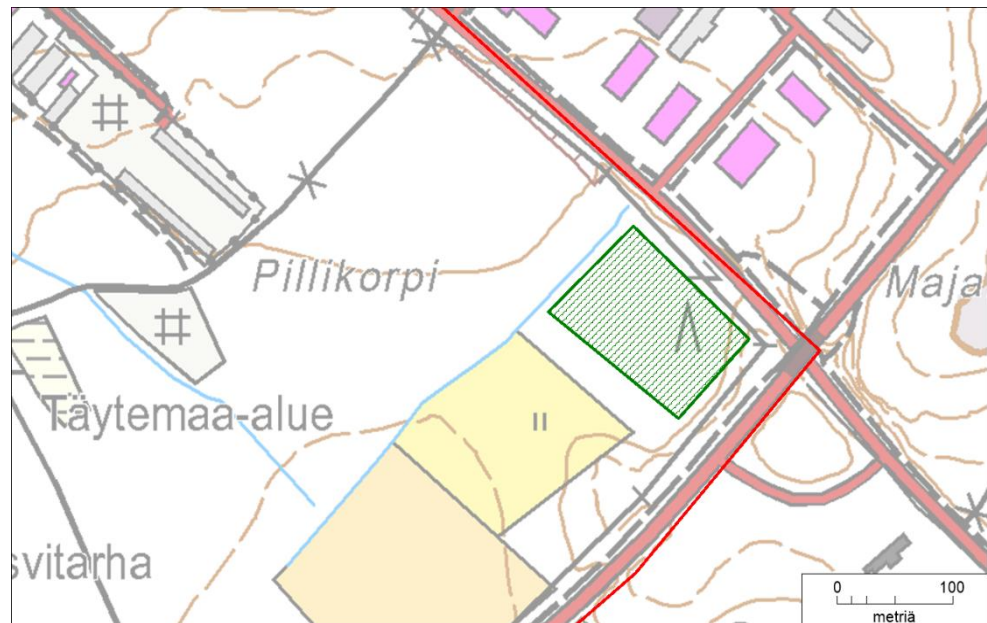
Selvitysalue on hyvä ja runsaslajinen perhosalue, mutta siellä ei esiinny lajistoa, jolla olisi lakisääteistä vaikutusta alueen rakentamiseen. Alueelta ei tavattu erityisesti suojeltavia perhoslajeja, eikä uhanalaisia lajeja. Silmälläpidettävistä lajeista todettiin piennarkentäkääriäinen (*Dichrorampha aeratana*), joka Uudellamaalla on voimakkaasti taantunut ja harvinainen.

7 ARVOKKAAT LUONTOKOhteET JA LAJIT

Sulan selvitysalueella ei ole luonnonsuojelualueita tai luonnonsuojelulain mukaan suojeltavia luontotyypppejä. Alueella ei myöskään ole vesilain suojaamia luonnontilaisia pienvesiä. Aiemmin arvokkaiksi rajatuista luontokohteista (Air-ix ympäristö 2006) kukkatalon ja Itäväylän välissä kasvanut kuusikko on hakattu. Alueen itäpäässä oleva kostea lehto on säilynyt, ja se tulkittiin paikallisesti arvokkaaksi luontokohteeksi (ks. alaluku 7.1).

Linnustoselvityksessä tavattiin yksi uhanalainen lintulaji, pohjoispään teollisuustonttien liepeillä pesivä kivitasku. Silmälläpidettäviä lintulajeja todettiin eri puolilla aluetta neljä (käenpiika, niittykirvinen, punavarpuunen ja siritjä). Alueen perhoslajeista piennarkentäkääriäinen on silmälläpidettävä. Kasvilajistossa ei todettu uhanalaisia tai silmälläpidettäviä lajeja. Kukkatalon turveaumoista aiemmin löydetty metsälitukka (Air-ix ympäristö 2006) on luonnonvaraisilla kasvupaikoillaan erittäin uhanalainen (EN). Laji on yleinen kasvihuonerikkaruoho. Sen mahdollisia kasvihuoneperäisiä satunnaisesiintymiä ei ole tarpeen ottaa maankäytön suunnittelussa huomioon.

Uhanalaisten ja silmälläpidettävien lajien todetut elinalueet painottuvat ihmistoimien voimakkaasti muokkaamille paikoille (teollisuusalue, ruderaattikenttä, entiset pellot). Niitä ei ole tarpeen rajata arvokkaiksi luontokohteiksi. Amerintien varressa kasvava kookas raita saattaa olla tärkeä uhanalaisten hyönteisten elinpaikka (ks. alaluku 7.2).

Kuva 9. Sulan saniaislehto (vihreä viivoitus).

7.1 SULAN SANIAISLEHTO

Selvitysalueen itäpään varttunut, luonnontilaisen kaltainen lehtokuvio (kuva 9) on paikallisesti arvokas luontokohde. Alue on saniaislehtoa, joka on luontotyyppinä silmälläpidettävä (Raunio ym. 2008a, b). Alue täyttää myös metsälain 10 §:n määrittelemän erityisen tärkeän elinympäristön tunnusmerkit ja mm. lahoppuun osalta METSO-ohjelman valintaperusteet.

Kosteapohjaisen metsikön puusto on varttunutta kuusikkoa, joka muuttuu reunoissa harmaaleppävaltaiseksi. Sekapuuna kasvaa koivua ja muutama tervaleppä, pienpuustona on harmaaleppää, tuomea ja pihlajaa. Pensaskerroksessa on vadelmaa, punaherukkaa ja paatsamaa. Lähes koko alue on tiheän suursaniaiskasvuston kattama (kuva 10). Lajistoon kuuluvat hiirenporras, isoalvejuuri, metsäalvejuuri ja metsäimarre. Muita runsaita kasvilajeja ovat käenkaali, metsäkorte ja paikoin oravanmarja. Alueella on melko runsaasti maalahopuuta. Alueen entisestä käytöstä kertovat reunojen vanhat ojat, muutoin se on säilynyt hyvin.

Kuva 10. Sulan lehdon saniaiskasvustoa. © Esa Lammi

7.2 AMERINTIEN "PISTIÄISRAITA"

Sulan ruderaatti on tärkeä mesilähde pölyttäjähönteisille. Amerintien eteläpäässä tien länsipuolella (kuva 7) kasvaa kookas, jo osittain kuollut raita (kuva 11). Puun kuollut sivuhaara on lintujen kaluama ja perhosselvityksen aikana ilmeni, että se on täynnä pieniä, pistiäisten tekemiä reikiä. Puu on ympäristöhallinnon pistiäistyöryhmän jäsenen Reima Leinosen arvion mukaan erittäin potentiaalinen uhanalaisten pistiäisten esiintymispaikka. Puuta ei ole tarkemmin tutkittu.

Kuva 11. Amerintien vanha raita on todennäköinen uhanalaisten pistiäisten elinpaikka. Kuva © Jari Kaitila

8 SUOSITUKSET

Sulan saniaislehto on paikallisesti arvokas luontokohde, joka olisi hyvä jättää rakentamisalueiden ulkopuolelle. Alueen puustoa tai maanpintaa ei tule käsitellä.

Amerintien varressa kasvava ”pistiäisraita” tulisi säilyttää. Puussa elävä pistiäislajisto ja sen säilymisedellytykset kannattaisi selvittää, jos lähiympäristöön on suunnitteilla nykyoloja huomattavasti muuttavaa maakäyttöä.

Silmälläpidettävän piennarkentäkääriäisen elinympäristö säilyy, jos teollisuusalueella oleva päivänkakkaroita kasvavaa piennarta (kuva 7) ei nurmeteta. Laji saattaa kotiutua muuallekin, jos uusien katujen varrella olevat pientareet jätetään hiekka- tai sorapintaisiksi ja niiden annetaan kasvittaa luontaisesti. Piennarkentäkääriäisen toukat elävät päiväkakkaran juurissa. Laji ei kärsi pientareiden loppukesään ajoittuvista niitoista.

9 LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

- Air-ix ympäristö Oy 2006: Sulan osayleiskaavan ja varuskunta-alueen osayleiskaavan itäisen osan luonto- ja maisemaselvitys. – Air-ix ja Tuusulan kunta, 9.11.2006. 25 s + karttaliitteet.
- Honkala, J. & Niiranen, S. 2007: Tuusulan Kehä IV:n ja Sulan alueiden linnustotutkimus 2007. – Keski- ja Pohjois-Uudenmaan lintuharrastajat ry. ja Tuusulan kunta. 24 s.
- Koskimies, P. & Väisänen, R. A. 1988: Maalintujen kartoituslaskentaohjeet. – Teoksessa: Koskimies, P. & Väisänen, R. A. (toim.): Linnuston seurannan havainnointiohjeet. 2. painos. – Helsingin yliopiston eläinmuseo, Helsinki, ss. 58–70.
- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus. Punainen kirja 2010. – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) 2008a: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa 1. Tulokset ja arvioinnin perusteet. – Suomen ympäristö 8/2008:1–264.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) 2008b: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa 2. Luontotyyppien kuvaukset. – Suomen ympäristö 8/2008:1–572.
- Sierla, L., Lammi, E., Mannila, J. & Nironen, M. 2004: Direktiivilajien huomioon ottaminen suunnittelussa. – Suomen ympäristö 742:1–113.
- Suomen Lepakkotieteellinen yhdistys 2012: Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry:n suositus lepakkokartoituksista luontokartoittajille, tilaajille ja viranomaisille. 7 s.
- Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa. – Ympäristö-opas 109:1–196.